

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА»

Ступінь освіти	<u>магістр</u>
Спеціальність	<u>281 Публічне управління та адміністрування</u>
Освітня програма	<u>Цифрове врядування</u>
Тривалість викладання	<u>1-й семестр, 1 чверть</u>
Кількість кредитів	<u>4 кредити ЄКТС (120 годин)</u>
Заняття:	
Лекції, практичні:	<u>6 годин на тиждень</u>
Мова викладання	<u>українська</u>

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5998>

Кафедра, що викладає: Державного управління і місцевого самоврядування (ДУМС)

Викладачі:

Липовська Наталія Анатоліївна

д.держ.упр., професор, професор кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Lypovska/Lypovska.php>

E-mail: Lypovska.N@nmu.one

1. Анотація до курсу

Політичний простір сучасної України швидко трансформується, що обумовлює необхідність вивчення теоретичних та прикладних засад здійснення та дослідження публічної політики. Аналіз публічної політики є одним з найбільш затребуваних видів політичних досліджень і характеризується інтенсивним характером розвитку протягом останніх років. Предметом дослідницької діяльності виступає політика в цілому (будь-які її об'єкти та суб'єкти), процеси, що відбуваються в ній, політичні інститути, зокрема партії, політична культура, події, явища, ситуації, політичні відносини чи взаємодії.

Особливого значення вивчення публічної політики набуває у сфері публічного управління та адміністрування. Це надає можливість спрогнозувати наслідки трансформаційних процесів політичних інститутів та розвиток і спрямування політичних процесів.

Отже, об'єктом навчальної дисципліни «Публічна політика» є публічна сфера, а предметом – публічна політика.

Оволодіння слухачами навчальним матеріалом (знаннями, вміннями і навичками) в означеному вище змісті та обсязі є метою навчального плану дисципліни «Публічна політика».

2. Мета та завдання курсу

Ознайомлення слухачів з сучасним науковим поглядом на публічну політику, розкриття сутності та особливостей використання різних науково-пізнавальних та дослідницьких методів, стимулювання слухачів щодо критичного та творчого мислення, набуття слухачами досвіду використання певних методів інституційного аналізу (методу кейсів, порівняльного аналізу, методів кабінетних досліджень, статистичного аналізу, кількісних та якісних методів).

Завдання курсу:

– **знати і розуміти:** сутність концепцій, парадигм та методологію публічної політики; вітчизняний досвід формування та реалізації публічної політики, взаємозв'язок між системою управління державою та розвитком українського суспільства, його залежність від впливу сукупності об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх і зовнішніх чинників;

– **вміти:** ідентифікувати проблеми публічної політики; коректно застосовувати термінологію у сфері публічної політики; критично аналізувати тенденції розвитку публічної політики в Україні у контексті інституціональних трансформацій, світової динаміки, реалізації цілей сталого розвитку; практично застосовувати сучасний теоретико-методологічний інструментарій, концепції та підходи для аналізу сучасного стану, ризиків та викликів, що виникають у процесі реалізації публічної політики; розробляти та обґрунтовувати аналітичні документи.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання:

- **Знати:** термінологію та теоретичні основи публічної політики; можливості формування політичної структури у суспільстві; закономірності, принципи та норми діяльності політичних інститутів суспільства; структур політичної системи різних країн
- **Розуміти сутність:** політичної системи суспільства як складової ефективної публічної політики; форм взаємодії держави та суспільства; принципів функціонування громадянського суспільства
- **Розуміти сутність:** способів досягнення суспільної стабільності та реагування на виклики і загрози національним інтересам України
- **Розробляти** регіональні програми реалізації публічної політики в різних сферах суспільства
- **Практично застосовувати** навички політичного аналізу, розробляти методи оцінювання публічної політики

- *Аналізувати* роль політичних інститутів (політичних партій, суспільно-політичних організацій та рухів) у процесах прийняття та реалізації державно-політичних рішень і *розробляти* на цій основі та з урахуванням кращих практик у цій сфері інструментарій політичного аналізу (*синтез*)
- *Аналізувати* та складати судження (*синтез*) про окремі практики та/або політичну систему на підставі зібраної із використанням інформаційно-комунікаційних технологій інформації з різних джерел

4. Структура курсу

Тижні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
1	Вступ до курсу Мета, завдання, результати Політика курсу Навчальні матеріали Система та критерії оцінювання	Лекція, практичне заняття	Силабус Презентація курсу Методичні рекомендації Рекомендовані джерела ККР для проведення заліку	–
	Тема 1. Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний та прикладний аспект		Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-5
2	Тема 2. Громадянське суспільство як суб'єкт публічної політики	Лекція, практичне заняття	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	0-5
3	Тема 3. Середовище вироблення публічної політики	Лекція, практичне заняття	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	–
4	Тема 4. Моніторинг публічної політики	Лекція, практичне заняття	Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-5
5	Тема 5. Аргументована (доказова) політика	Лекція, практичне заняття	Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-5
6	Тема 6. Основні види аналітичних документів	Лекція, практичне заняття	Презентація за темою Рекомендовані джерела	0-5
7	Презентація результатів виконання індивідуального завдання «Розроблення проєкту аналітичної записки»	Практичне заняття	Презентації здобувачів	0-40
8	Підведення підсумків вивчення дисципліни	Лекція	Силабус	–
	Підведення підсумків вивчення дисципліни	Практичне заняття	Анкети у MS Forms	–

Індивідуальні завдання:

Творча робота (індивідуальний проєкт) є обов'язковою частиною самостійної роботи слухача.

Написання та захист творчої роботи є обов'язковою складовою навчальної програми нормативного курсу «Публічна політика». Виконання цієї роботи зорієнтоване на практичне застосування слухачами знань і компетенцій, здобутих в процесі лекційних і семінарських занять, самостійного опрацювання навчальних матеріалів, поглиблення їх вмінь та навичок з даної дисципліни.

Орієнтовна структура індивідуальної творчої роботи:

Титул.

Зміст.

Вступ – визначається тема дослідження, формулюються цілі та завдання дослідження;

Розділи (не менше 2) – відповідно до поставлених завдань розкриваються основні положення дослідження;

Висновки – на основі проведеного дослідження формулюються основні висновки, визначаються проблеми та пропонуються шляхи їх вирішення;

Список використаної літератури.

Обов'язковими є посилання під час цитування інших джерел інформації, використання, раніше висловленої, у медіа та науковому просторі позиції, тощо.

Орієнтовні напрямки творчих робіт

1. Взаємозв'язок політики та управління.
2. Політична система як система управління публічними справами.
3. Цілі та засоби публічно-управлінської діяльності.
4. Особливості вироблення та реалізації політичного курсу.
5. Поняття «інституту» в політиці та публічному управлінні.
6. Політичні інститути як складові політичної системи.
7. Держава як політичний інститут.
8. Політичний процес.
9. Поняття «політичного» та «політико-управлінського рішення».
10. Вироблення та реалізація рішень у сфері державно-владних відносин.
11. Організація та структура публічної влади в Україні.
12. Публічна політика: сутність та вітчизняні реалії.
13. Сутність політичної влади та специфіка її функціонування в Україні.
14. Структура політичної системи: погляди політологів різних шкіл.
15. Політична система сучасної України: характерні особливості.
16. Проблеми політичного розвитку політичних систем.
17. Місце політичних партій та громадсько-політичних об'єднань та рухів в політичній системі суспільства.
18. Вплив виборчої системи на політичну систему суспільства.
19. Характеристика визначальних факторів стабільності політичної системи.
20. Загальне та особливе у формуванні та розвитку політичних систем.
21. Основні елементи політичної системи суспільства, їх роль та функції.
22. Стабілізуючі фактори функціонування політичної системи.
23. Політична система як механізм функціонування владних відносин у суспільстві.
24. Механізм функціонування політичної системи суспільства.
25. Конституційні засади сучасних політичних систем.
26. Місце та роль засобів масової інформації у функціонуванні політичної системи.
27. Вплив бюрократії на функціонування політичної системи суспільства.
28. Політичні і правові норми та їх місце в політичній системі.
29. Залежність рівня та типу політичної культури суспільства та типу політичної системи.
30. Що об'єднує і що різнить поняття “політична система” і “політичний режим”.
31. Інститут президентства та його місце в політичній системі.
32. Парламентаризм та його місце в політичній системі.
33. Роль та місце судової влади в політичній системі.
34. Основні філософсько-світоглядні ідеї теорій парламентаризму.
35. Роль парламентаризму в системі суспільного розвитку.
36. Організація та структура сучасних парламентів: світовий досвід.
37. Моделі парламентської опозиції та робота коаліцій.
38. Міжнародний парламентаризм: історія та сучасні тенденції.
39. Парламент як політико- правовий інститут держави.
40. Генеза та еволюція інститутів представницької влади в політичній історії України.

41. Органи місцевого самоврядування як інститут представницької влади на регіональному рівні.
42. Вибори як елемент представницької демократії та парламентаризму.
43. Взаємовідносини вітчизняного парламенту з іншими інститутами державного управління.
44. Функції Верховної Ради України.
45. Регламент Верховної Ради України.
46. Референдуми та вибори як інститути демократії.
47. Партійний чинник в функціонуванні органів представницької влади.
48. Вплив коаліційної політики партій на ефективність функціонування системи представницької влади.
49. Парламентська коаліція та опозиція.
50. Партійні системи, партії, парламентські фракції.
51. Комунікації в парламентській діяльності.
52. Специфіка парламентського дискурсу.
53. Особливості прояву парламентсько-електоральної комунікації.
54. Етична інфраструктура парламентської діяльності.
55. Парламентська етика в Україні.
56. Лобізм у парламентській діяльності.
57. Системний аналіз та прогнозування у парламентській діяльності.
58. Підходи до аналізу публічної політики.
59. Різноманіття аналітичних підходів до дослідження публічної політики.
60. Цикл вироблення публічної політики.
61. Середовище вироблення публічної політики.
62. Аналіз стейкхолдерів та консультації з громадськістю у виробленні публічної політики.
63. Компаративний аналіз публічної політики.
64. Моніторинг публічної політики.
65. Механізм реалізації та оцінювання публічної політики.
66. Роль аналітичного документа в процесі вироблення публічної політики.
67. Основні види аналітичних документів.
68. Структура аналітичного документа.
69. Етапи підготовки аналітичного документа.

Вимоги до технічного оформлення творчої роботи:

Творча робота має бути роздрукована на білому папері стандартного формату А4. Розмір шрифту – 14 кегель, міжрядковий інтервал – 1,5, поля – до 20 мм з усіх боків.

Обов'язкова вимога: чітке посилання на джерела інформації. Всі цифри, факти, теорії, думки вчених, цитати повинні мати посилання у вигляді [2, с. 54] (перша цифра означає номер джерела у наведеному в кінці документу списку використаної літератури, а друга цифра – номер сторінки у цьому джерелі).

Список використаної літератури оформляється згідно з діючими правилами.

Критерії оцінювання: викладач – макс. 13 балів (оригінальність (7), повнота обґрунтування (6));

Презентація і захист під час контрольного заняття 4. викладач – макс. 5 балів (якість презентації (2) та відповідей на запитання (3)); peer-assessment – макс. 5 (якість презентації (2) та відповідей на запитання (3)).

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Активованій аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office365.

Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle.

Інсталюваний на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 7-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та виконання і захисту практичних робіт складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами *участі у дискусіях* під час інтерактивних лекцій, виконанню та *презентації результатів трьох індивідуальних завдань*, зміст яких описано у розділі 4 (участь у дискусіях та презентація результатів окремих завдань оцінюється в межах 100 балів відповідно до Загальних критеріїв досягнення результатів навчання (див. «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» <https://cutt.ly/1ORACPD>) із подальшим перерахунком відповідно до розподілу балів за окремими темами та завданнями див. у табл. розділу 4). Загалом за участь у дискусіях і захист результатів виконання трьох індивідуальних завдань отримується **максимум 60 балів**.

Практичні роботи (індивідуальні і командні завдання, розподіл балів див. у табл. розділу 4) виконуються під час практичних занять (презентація результатів окремих завдань оцінюється в межах 100 балів відповідно до Загальних критеріїв досягнення результатів навчання (див. «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» <https://cutt.ly/1ORACPD>) із подальшим перерахунком відповідно до розподілу балів за окремими темами та завданнями див. у табл. розділу 4). При несвоечасному здаванні практичної роботи оцінка знижується вдвічі. У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується **максимум 40 балів**.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
60	40	100

6.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання (екзамен)** під час сесії. Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконаних індивідуальних завдань (дві практичні роботи), він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Екзамен проводиться у вигляді тестування.

Отримані бали за відкриті та закриті тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагиату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагиату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»: http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагиат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінку кафедри державного управління і місцевого самоврядування у Facebook: <https://www.facebook.com/kafedra.publicmanagement/>.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у застосунку Microsoft Teams та на корпоративній платформі Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

7.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять.

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

Оцінки неможливо отримати під час консультацій або інших додаткових годин спілкування з викладачем. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті. Здобувачі вищої освіти має право на зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті, за окремими темами або видами навчальної активності із попереднім погодженням з викладачем

дисципліни та гарантом освітньої програми. Визнання результатів здійснюється за наявності відповідних сертифікатів.

7.7. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Буник М. З. Основи аналізу державної політики : навч. посіб. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2015. 128 с.
2. Липовська Н., Письменний І. Публічна політика: навч. посібник. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 230 с.
3. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Публічна політика» уклад. Н.А. Липовська. Дніпро : НТУ «ДП», 2022. 30 с.
4. Публічна політика : навч. посіб. / авт. кол. : С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович та ін. ; за заг. ред. С. О. Телешуна, д-ра політ. наук, проф. Київ : НАДУ, 2016. 340 с.

Нормативні акти

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. зі змінами та доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Додаткові

1. Баштанник В. Рагімов Ф. Формування сучасної парадигми публічного управління в умовах глобалізації та децентралізації /The system of public administration in the context of decentralization of power: Collective monograph. Riga: Izdevnieciba "Baltija Publihing", 2020. 204 р.
2. Браун П. Посібник з аналізу державної політики / Пер. з англ. Київ: Основи, 2000.-243 с.
3. Громадівська модель самоврядування в Україні : колективна монографія / Кол. авт. ; за заг. ред. Проф. Ю.М. Бардачова, І.П. Лопушинського, Р.М. Плюща. Херсон: Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2019. 708 с.
4. Енциклопедія державного управління: у 8 томах/ Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011.
5. Квітка, С. (2020). Цифрові трансформації як сучасний тренд періодичного циклу розвитку суспільства. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Спецвипуск*. 2020. С. 131–134. <http://doi.org/10.36.030/2664-3618-2020-si-131-134>
6. Липовська Н.А. Взаємовідносини держави та суспільства / В.М.Алексеев, Н.А.Липовська. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2019. – 180 с.
7. Маматова Т. В. Довіра як ключова цінність проєктного і програмного управління в публічній сфері. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 4. С. 5–10. <https://doi.org/10.5154 7/ppp.dp.ua/2021.4.1>

8. Модернізація галузі науки державного управління в умовах суспільних реформ в Україні: монографія / О. М. Петроє та ін.; за заг. ред. О. М. Петроє, Л. І. Федулової. Київ : НАДУ, 2020. - 552 с. (авт. 269-287).
9. Модернізація публічного управління в умовах глобальних змін світового простору: кол. моногр./ЛьвівТорунь: Ліга-Прес, 2021. 258 с.
10. Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В.С. Куйбіда, М.М. Білинська, О.М.Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
11. Розроблення публічної політики. Практичний посібник / Уклад. А.О. Чемерис. Київ : ТОВ «Софія». 2011. 128 с.
12. Хожило І.І., Бульба В.Г., Куц Ю.О. Програмно-цільове управління в соціогуманітарній сфері мегаполісу: аспекти моніторингу та оцінювання. Аспекти публічного управління.2020.Т.8, №6. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/842/819>
13. Bashtannyk, V., та Novak, A., та Tkachenko, I., та Terska, S., та Akimova, L., та Akimov, O. та Akimova, L. M. та Akimov, O. O (2022) Anti-corruption as a component of state policy. Ad Alta: Journal of interdisciplinary research, 12(1), XXV, 79-87. (WoS).
14. Bashtannyk, V., та Goncharuk, N., та Zayats, D., та Ragimov, F., та Boiko, N., та Karpa, M. та Karpa, M.I. (2022) Humanization of public administration in the conditions of transformation processes: European experience for Ukraine. Ad Alta: Journal of interdisciplinary research, 12(1), XXV, 60-66. (WoS).
15. Gaievskia L., Kveliashvili I., Lipovska N., Ieroshkina O., Niema O., Kokhalyk K. Theoretical foundations of innovation in public administration. Ad Alta. Journal of interdisciplinary research. 2021. 6-10. http://www.magnanimitas.cz/ADALTA/110117/papers/A_01.pdf
16. Karpa M., Akimova L., Akimov O., Serohina N., Oleshko O., Lipovska N. Public administration as a systemic phenomenon in society. Journal of interdisciplinary research. 2021.11. p. 56 63.

Інформаційні ресурси

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал. URL: <http://rada.gov.ua/>
2. Громадянське суспільство і влада : урядовий інформаційно-комунікаційний ресурс. URL: <http://civic.kmu.gov.ua>.
3. Координаційна рада з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України. URL: <http://civil-rada.in.ua>.
4. Президент України: офіційне Інтернет-представництво. URL: <http://www.president.gov.ua/>
5. Кабінет Міністрів України: офіційний веб-портал. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
7. Національна історична бібліотека України. URL: <https://nibu.kyiv.ua/>
8. Ресурсний центр «Гурт». URL: <https://gurt.org.ua/>
9. Центр політико-правових реформ. URL: <http://www.pravo.org.ua/>.
10. CIVICUS – World Alliance for Citizen Participation (Світовий альянс для участі громадян). Accesses mode : <http://www.pgexchange.org/>.
11. Dr. Clare W. Graves Website Accesses mode : <http://www.clarewgraves.com/>.
12. European CAF Resource Centre – EIPA. Accesses mode : <https://www.eipa.eu/portfolio/european-caf-resource-centre/>.
13. Knowledge Hub. Access mode : <https://knowledgehub.local.gov.uk>.
14. Mystery Shopping Providers Association Europe (MSPA Europe). Access mode <http://www.mspa-eu.org/en/news.html>.
15. Publicservice Europe. Accesses mode : <http://www.publicserviceeurope.com/>.
16. United Nations iLibrary. URL: <https://www.un-ilibrary.org/>
17. Європейський Суд з прав людини. URL: <http://www.echr.coe.int>

18. Сайт Верховної Ради України (законодавство). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main>
19. Сайт журналу «Право України». URL: <http://pravoua.com.ua/>
20. Головний правовий портал України. URL: <http://www.ligazakon.ua/>
21. Національна бібліотека України. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>